

Rezerwat przyrody "Gołoborze"

Rezerwat "Gołoborze" łączy w sobie cenne wartości zarówno przyrody nieożywionej jak i ożywionej. Pola rumowisk skalnych są charakterystyczną cechą Bieszczadów zasadniczo na wysokości powyżej 1100 m n.p.m. Na niższych częściach grzbietów są również spotykane, ale w postaci niewielkich płatów porośniętych przez las. W tym kontekście Gołoborze w okolicach Rabego koło Baligrodu jest unikatową formą, ze względu na zaleganie w klimatycznym piętrze umiarkowanie chłodnym (Hess 1965, Michna, Paczos 1970) w przedziale od wysokości około 540m do ponad 610 m n.p.m. Zaobserwować można na nim kolejne stadia naturalnej sukcesji roślinnej od skał porośniętych przez porosty po klimaksowe zbiorowiska leśne. Ciekawostką mineralogiczną piaskowców budujących Gołoborze jest obecność wzdłuż ich spękań czerwonych kryształów realgaru i żółtych nalotów aury pigmentu (Ostrowicki 1958, Ślęczka 1973). Samo rumowisko skalne zajmuje stosunkowo niewielką część, bo ok. 27% powierzchni całego rezerwatu. Resztę pokrywają zróżnicowane zbiorowiska leśne. Wyróżnić wśród nich można olszynkę karpacką zajmującą terasę Rabskiego Potoku u podnóża szczytu, zespół żyźnej buczyny karpackiej w wariacie typowym oraz rzadko występujący w Bieszczadach, dominujący w rezerwacie zespół dolnoregłowego boru jodłowo - świerkowego.

Bogata i zróżnicowana jest flora rezerwatu. Na jego obszarze stwierdzono 18 taksonów objętych ochroną gatunkową (10 - ściśłą i 8 - częściową). Najbardziej interesującymi są: tojad mołdawski, parzydło leśne, omieg górski, ciemiężca zielona, widłak wronec, widłak jałowcowaty, i widłak goździsty. Spośród 200 stwierdzonych tu gatunków roślin odnaleziono 40 taksonów górskich - 25 z nich to gatunki regłowe, 12 zalicza się do ogólnogórskich, zaś 3 do subalpejskich. W grupie występujących tu gatunków wyodrębnić można zarówno charakterystyczne dla żyźnych lasów, jak i związane z ubogimi, borowymi siedliskami. Ciekawą grupę gatunków stanowią porosty i mszaki, licznie porastające bloki i zagłębienia skalne.

Osobliwością hydrologiczną jest unikalne źródło wody mineralnej zawierającej siarczki arsenu (Poprawa 1977), zlokalizowane tuż przy północno - zachodniej granicy rezerwatu.

Warte uwagi są także walory krajobrazowe tego wzgórze o kształcie charakterystycznej, trójgraniastej piramidy (najlepiej widocznej od strony południowej), wkomponowanej w otaczające wzniesienia.

Faunę rezerwatu ze względu na jego małą powierzchnię należy odnieść do rozposcierających się dookoła rozległych kompleksów leśnych. Są one ostoją największego naszego drapieźnika - niedźwiedzia brunatnego. Spotykany jest tu wilk, wytrawny łowca, dzięki doskonałej organizacji i dyscyplinie wewnątrz watahy, a przy tym niezastąpiony selekcjoner ssaków kopytnych. Tereny niedostępne zamieszkuje, prowadzący skryty tryb życia, największy kot europejski - ryś. Z tych okolic podawany jest również żbik, gatunek skrajnie rzadki, osiedlający się w młodszych drzewostanach i strefach ekotonowych. Z wodami potoków związana jest wydra. Stosunkowo licznie występują: borsuk, kuna leśna i lis. Swoją ostoję w okolicznych lasach znalazły również duże ssaki z rzędu parzystokopytnych. Obecny jest tu żubr - największy europejski przedstawiciel tego rzędu. Masowo natomiast występuje jeleni europejski, sarna, mniej licznie dzik. Większą liczebnością populacji cechują się ssaki z rzędów: gryzoni (myszowate, wiewiórkowate, nornicowate, popielicowate), owadożernych (ryjówki, jeże) zajęczaków oraz niektórzy przedstawiciele z łasicowatych i nietoperzy. Z bogatego świata ptaków warto odnotować występowanie w tych okolicach bardzo rzadkich gatunków: orła przedniego, orlika krzykliwego, puchacza, puszczyka uralskiego, dzięcioła białogrzbietego i trójpalczastego. Najliczniejszym przedstawicielem ptaków drapieżnych jest bez wątpienia myszołów zwyczajny. Spotkać też można jastrzębia, krogulca, trzmiełojada. Typowo puszczańskim gatunkiem jest bocian czarny, występujący w pobliżu większych cieków wodnych, oraz kruk. Warto też wspomnieć o dość częstym jarząbku, dzięciołach oraz sporej grupie ptaków śpiewających.

Herpetofaunę (świat gadów) reprezentują: jaszczurka zwinka i żyworodna, padalec zwyczajny, żmija zygzakowata oraz salamandra płamista i kumak górski.

W wodach większych potoków, oprócz licznych bezkręgowców, najczęściej występuje strzebla potokowa i pstrąg potokowy.

Uwzględniając całokształt warunków naturalnych omawianego rezerwatu, można go zakwalifikować do grona bardzo cennych przyrodniczo, a przy tym unikalnych pod względem reprezentowanego przedmiotu ochrony w polskich Bieszczadach.